

Západo česká univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Vývoj manželství v Egyptu

Lenka Bečvářová

Západo česká univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Blízko východní studia

Bakalářská práce

Vývoj manželství v Egyptu

Lenka Bečvářová

Vedoucí práce:

Mgr. Veronika Sobotková, Ph.D.

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západo české univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlazuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedené
prameny a literatury.

Plzeň, duben 2012

õ õ õ õ õ õ õ õ õ

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí mé bakalářské práce,
paní Mgr. Veronice Sobotkové, Ph.D. za ochotu, připomínky a čas, který mi
vynovala při její přípravě.

OBSAH

1 ÚVOD	1
2 HISTORICKÉ POZADÍ	3
2.1 Období 1. a 2. světové války	3
2.2 Období po roce 1945.....	4
2.3 Vláda prezidenta Gamál Abd an-Násira.....	5
2.4 Vláda prezidenta Anwara as-Sádáta	6
2.5 Vláda prezidenta Husní Mubáraka	7
3 HISTORIE RODINNÉHO PRÁVA V EGYPT	10
3.1 Historie jednotlivých právních madhab v Egypt	10
3.2 Personal Status	10
3.3 Zákon č. 25 z roku 1920	11
3.4 Zákon č. 56 z roku 1923	13
3.5 Zákon č. 25 z roku 1929	14
3.6 Zákon č. 44 z roku 1979	15
3.7 Zákon č. 100 z roku 1985	15
3.8 Zákon č. 1 z roku 2000	17
4 ISLÁMSKÉ RODINNÉ PRÁVO V EGYPT	20
4.1 Manželství	21
4.2 Polygamie.....	25
4.3 Rozvod	25
4.4 Opatrovnictví	31
5 ZÁVĚR	34

6 Seznam použité literatury a zdroj37

7 Summary..... 41

1 ÚVOD

V této práci se budu zabývat vývojem manželství v Egyptu. Pokusím se představit nejdejší zákony, které se týkaly osobního statutu (*al-ahwál az-zachsíja*). Výběr tohoto tématu byl poměrně jednoduchý, jelikož jsem chtěla psát o manželství v islámské zemi. Vybranou zemí se stal Egypt, protože ze všech islámských zemí k němu mám nejbližší, jelikož jsem tuto zemi navštívila a mám i několik přátel z Egypta.

Manželství hraje důležitou roli ve společnosti a při určitých společenských událostech. V Evropě je manželství bráno téměř za samozřejmost, kdy by oba manželé měli mít stejná práva a povinnosti. V islámských zemích je to jinak a podle mého názoru lidé v západním světě mají o muslimském manželství zkreslené představy, jelikož nechápou jejich mentalitu a nejsou zcela zvyklí na jejich tradice a zvyklosti. Pravdou je, že manželství muslimů podléhá právnímu, ale i tradičnímu zákonu, které byly v průběhu času společností také měnily. Podle tradičního v domě mají vlastní práva muž, žena se stará o děti, rodinu a chod domácnosti. Pokusím se popsat práva mužů a žen ve všech oblastech manželství, které se postupně měnily s jednotlivými zákony, které byly v Egyptu vydány.

Při výběru tohoto tématu jsem se domnívala, že k němu bude dostatek literatury v českém jazyce. Bohužel jsem byla nemile překvapená, když jsem zjistila, že tomuto konkrétnímu tématu se v české republice téměř nikdo nevěnuje. Vycházela jsem tedy pouze z knih zahraničních autorů píšících anglicky. Na které knihy, ze kterých jsem čerpala byly napsány arabskými autory a přeloženy do angličtiny, což mi velmi pomohlo, jelikož to byly stejné knihy pro tuto práci.

Nejprve stručně popíši historickou situaci v Egyptu ve sledovaném období. Práce se dále zabývá zněním jednotlivých zákonů od roku 1920, kdy byl vydán první zákon č. 25 a následně po současně. V každé kapitole budou popsány jednotlivé změny, které upravovaly vydané zákony. Poslední

kapitola bude v nována sou asné man0elské problematice. Podle mého názoru tato kapitola nejvíce p iblí0í skute nou situaci man0elství i problémy, které mohou z nespokojenosti man0elství vzejít a tyto problémy konkrétn pojmenovat.

Cílem práce je p edstavit zákony a vzechny spole enské zm ny, které se týkaly osobního statutu ve 20. a 21. století. Budu se sna0it posoudit vývoj v jednotlivých zákonech a také spole enské zm ny, které m ly vliv na vytvá ení man0elství.

V práci bude pou0ito arabských názv . Tyto názvy budou ozna ené kurzívou. B On pou0ívané arabské termíny budou psány v práci kurzívou, v jejich p episu do eského jazyka jsem sledovala profesora Luboze Kropá ka.

K citaci internetových zdroj a literatury jsem pou0ila mezinárodní cita ní normu ISO 690 a ISO 690-2

2 HISTORICKÉ POZADÍ

2.1 Období 1. a 2. sv. tov. války

Velká Británie 18. prosince 1914 prohlásila Egypt svým protektorátem a dosavadní chedív Abbás II. Hilmí byl sesazen z trůnu a novým sultánem se stal Husajn Kámil. Po smrti Husajna Kámila v roce 1917 se stal novým sultánem Ismáil Ahmad Fuád. 28. února 1922 bylo vyhlášeno Egyptské království a v jeho čele stál Fuád I.¹ V roce 1936 nastoupil na egyptský trůn král Farúq. Pod tíhou mezinárodní situace Britové hned v srpnu roku 1936 rádi s novým egyptským premiérem a zároveň vdcem strany Wafd Nahhásem Pazou uzavřeli na 20 let smlouvu o spojení, která jim opřt zajistila dle0itá vojenská a politická práva v Egyptu. S vypuknutím druhé sv. tov. války projevila Velká Británie zvýšený zájem o Egypt, ovzem práv tak Německo a Itálie.

Sympatie egyptských vládních kruhů byly od samého počátku války jednoznačně na straně Německa, je0to dlouhodobě v Egyptu velkou přítel. Nacistická ideologie, se zřídí%opoměr k židům, tuto přítel jenom zvýšila.²

Spřesunutím bojů více na západ pominulo nebezpečí německé okupace Egypta. Konec druhé sv. tov. války však nepřinesl Egyptu tou0enou samostatnost, zrušení anglo-egyptské smlouvy z roku 1936, která dr0ela zemi v závislosti, zůstávalo v nedohlednu. Vzhledem k tomu, že Egypt významnou strategickou polohu a byl zdrojem dle0itých surovin, stal se záhy předmětem zájmu nejen Velké Británie, ale nyní také Spojených

¹ PERRY, Glenn. *The History of Egypt*. USA: Greenwood Press, 2004. s. 55-73. ISBN 0-313-32264-3.

² JOSEPH, Saud a Afsaneh NAJMABADI. *Encyclopedia of Women & Islamic Cultures: Family, law, and politics*. Leiden: Brill, 2003. s. 135-148. ISBN 9004 12818 2.

stát amerických. Egypt byl tehdy nejrozvinutější zemí arabského světa a vlastně celé Afriky (s výjimkou Jihoafrické unie).³

2.2 Období po roce 1945

Politický vývoj v Egyptu v letech 1945-1952 znamenal soupeření Velké Británie a Spojených států. V těchto poválečných letech začali více pronikat do Egypta Američané, a to prostřednictvím uskutečnění Trumanovy doktríny.

Na druhé straně začal americký vliv slábnout v souvislosti s vývojem v Palestině v roce 1948, kdy USA sympatizovaly se sionistickým hnutím a podporily vznik státu Izrael. Na jeho vyhlášení reagovaly arabské státy vojenskou invazí, která vyvrcholila v první ozbrojený arabsko-izraelský konflikt. V Egyptu nastala doba rozrátování. V zemi zároveň vzrostla aktivita Muslimského bratrstva, jež bylo 28. prosince 1948 rozpuštěno. Když byl 13. února 1949 zabit v čele muslimského bratrstva Hasan Banná, následovala vlna násilností. V této atmosféře probíhalo demonstrací, stávek, pochodů a srážek s egyptskou policií i britským vojskem. Následné masové zatýkání a popravy situaci jenom vyhrcovaly.

Ve volbách koncem roku 1949 zvíťazila strana Wafd, která měla jako součástí svého programu zajištění odchodu britských vojsk z Egypta. Vláda premiéra Nahháse také začala od roku 1950 prosazovat ostrý protibritský směr. Když následně na to v říjnu 1951 jednostranně zrušila anglo-egyptskou smlouvu z roku 1936 i smlouvu o kondominiu v Súdánu z roku 1899, reagovala Británie vojenskou okupací doležitých egyptských míst a posílením svých sborů v oblasti Suezského průplavu a v Súdánu. Pak už následovaly krvavé vojenské konfrontace Egyptanů s Brity. Jakmile král rozpustil začátkem roku 1952 vládu a byla nastolena diktatura, bylo jasné, že režim nebude mít dlouhého trvání. Ke zlomu došlo 23. července 1952,

³ JACKSON, Ashley. *The British Empire and the Second World War*. London: Hambledon Continuum, 2006 s. 116-119. ISBN 1 85285 417 0.

kdy skupina Svobodných důstojníků vedených generálem Muhammadem Nagíbem provedla státní převrat. (Svobodní důstojníci měli kontakty i na skupinu Muslimského bratrstva, ale je možné říci, že jen z výpovědi. Byli považováni za nejvášnější mocenskou sílu a zprvu měli i vlastní podporu obyvatelstva. Poté co se Muslimští bratři pokusili spáchat na Násira atentát, byly proti nim zahájeny tvrdé represe.) Král Fárúk byl nucen abdikovat ve prospěch svého syna Fuáda, přičemž Nagíb se stal předsedou vládnoucí Revoluční rady. Následovalo zrušení ústavy a v lednu 1953 byl Egypt prohlášen republikou a královská rodina byla vypovězena ze země.

2.3 Vláda prezidenta Gamál Abd an-Násira

Politika generála Nagíba se orientovala na Spojené státy, což oproti vyvolávalo nespokojenost radikálního křídla Revoluční rady, která se soustředila kolem Gamála Abd an-Násira. 14. listopadu 1954 byl Nagíb odvolán z funkce a zbaven veškeré moci. Řízením Revoluční rady a vlády byl pověřen Násir, jenž začal klást důraz na pozemkovou reformu a industrializaci země. V letech 1952-1956 uskutečnil meliorační plán v zemědělství, v jehož rámci vznikl projekt výstavby Vysoké přehrady u Asuánu. V červnu 1956 opustili poslední britští vojáci Egypt, byla přijata nová ústava a Násir byl 22.6. zvolen prezidentem.

V roce 1956 byl islám vyhlášen státním náboženstvím, přičemž na druhé straně byly zrušeny zariátské soudy, zavedena státní kontrola nad ulamá a byla provedena reforma univerzity al-Azhar. Stará generace náboženských učenců ulamá byla nahrazena mladšími duchovními. Zajímavé je, že Násir se snažil prosazovat antiislámské opatření, jako například plánování rodiny, znárodnění živnostníků.

26. července 1956 vyhlásila Násirova vláda zákon o znárodnění Společnosti Suezského průplavu, která byla ovládaná britským a francouzským kapitálem. Tento zákon zajistil, že všechny zisky z průplavu směřovaly do egyptské pokladny. Zahraniční reakcí potom byl britsko-francouzsko-izraelský ozbrojený útok na Egypt. Útok odmítly obě velmoci,

USA a SSSR, a na p ímý zásah OSN byla 6. listopadu 1956 agrese zastavena. Pr plav z stal v egyptských rukou a v dubnu 1957 byl op t uveden do provozu, jen0 trvá dodnes. Po suezské krizi Násir upev oval svou politickou moc a posílilo se arabsko-nacionalistické hnutí. Dozlo k posílení aktivit USA a SSSR.

V Egypt nastala doba, kdy zem navenek uplat ovala politiku aktivní neutrality. Dozlo ke sblí0ení se Sýrií, jeho0 výsledkem bylo spojení obou zemí v lednu 1958 ve Sjednocenou arabskou republiku (SAR) v ele s prezidentem Násirem. V b eznu 1958 byl spole n se SAR a Jemenským královstvím vyhlázen Svaz arabských stát . V roce 1961 byly vyhlázeny tzv. socialistické zákony. Spojená arabská republika se vzak rozpadla hned v ervenci tého0 roku.

Velký zlom nastal v roce 1965, kdy USA ukon ily ekonomickou pomoc Egyptu, jen0 se následn p eorientoval na SSSR. T Okou ranou byla prohraná válka s Izraelem v ervnu 1967, která skon ila obsazením Sinaje a vytvo ením obranné linie Egypta na západním b ehupr plavu.

V letech 1964-1970 prob hla proti Muslimskému bratrstvu dalzí vlna represí, která vyvrc holila zatýkáním velkého mno0ství stoupenc .⁴

2.4 Vlára prezidenta Anwara as-Sádáta

Po Násirov smrti 28. zá í 1970 byl jeho nástupcem zvolen 15. íjna dosavadní viceprezident Anwar as-Sádát, který hned v následujícím roce vyhlásil v Egypt tzv. druhou revoluci. Odvolal prosov tské ministry vlády a vyhostil sov tské vojenské poradce. P ekvapivá vojenská akce na Sinaji 6. íjna 1973, která Sádátovi p inesla relativní vít zství, umo0nila prezidentovi politicky manévrovat a inít velká rozhodnutí. V Egypt zavedl d slednou ekonomickou politiku otev ených dve í a uskute nil p edtím neslýchaný krok v jednání s Izraelem, kdy0 nejprve promluvil v Knessetu (17. 11. 1977) a poté podepsal

⁴ PERRY, Glenn. *The History of Egypt*. s. 89-111.

tzv. Dohodu z Camp Davidu (17. 9. 1978), která se týkala uzavření pí ítí egyptsko-izraelské mírové smlouvy. K ní došlo 26. března 1979 ve Washingtonu.

Prezident Sádát zemřel 6. 10. 1981 na vojenské přehlídce v Káhi e. Za jeho smrtí stáli islámští nábožní radikálové.⁵

2.5 Vláša prezidenta Husní Mubáraka

Po završném shrnutí války a míru byl jako prezident a velitel egyptského letectva a doasný viceprezident potvrzen Husní Mubárak. Po nástupu do prezidentského úřadu prohlásil, že bude vést politiku pozitivního neutralismu. Prezident Mubárak se zároveň stal předsedou vládní Národní demokratické strany. Mubárakovi se v každém případě podařilo vyvést Egypt z izolace v arabském světě (v roce 1989 se Egypt opět stal členem Ligy arabských států) a zároveň ekonomickými reformami podpořil liberalizaci egyptského hospodářství. Byl také opakovaně zvolen předsedou Organizace africké jednoty.⁶

V této době se Egyptská arabská republika považuje za plně stabilizovanou zemi a plně kontrolovanou režimem. Vnitřní politické napětí př sobě značné společenské rozdíly, nízkou životní úroveň venkovského i městského obyvatelstva, vysoký přírstek obyvatelstva, nezaměstnanost, nízká gramotnost obyvatel a horšící se životní podmínky. Úspěšné uskutečnění rozsáhlých ekonomických reforem je potom předpokladem k přístupu rozvoji země.

Vláda Mubáraka skončila dne 11. února 2011 v rámci demonstrací tzv. arabského jara. Husní Mubárak rezignoval po vlně občanských nepokojů a své pravomoci předal Nejvyšší vojenské radě.

⁵ PERRY, Glenn. *The History of Egypt*. s. 111-129.

⁶ RUTHERFORD, Bruce K. *Egypt after Mubarak: Liberalism, Islam, and Democracy in the Arab World*. New Jersey: Princeton, 2010. s. 304. ISBN 978-0-691-13665-3.

Egypt byl po Tunisku druhou zemí, kde vypuklo arabské jaro. Hybnou silou tohoto povstání byli mladí Egypťané a mnoho opozičních skupin. Demonstrace byly namířeny především proti brutalitě policie, zkorumpovaným volbám, vysoké nezaměstnanosti, vysoké inflaci a především chtěli zrušení výjimečného stavu, který zde trval téměř 30 let. Po svržení prezidenta Mubáraka vládne v Egyptě Nejvyšší rada ozbrojených sil, v jejíž čele stál Muhammad Husajn Tantáwí. Premiérem v tomto období byl Isám Šaraf, který byl v listopadu roku 2011 odvolán a nahrazen Ganzúríem, který vzešel z Mubárakovi vlády. V důsledku těchto změn byla pozastavena platnost ústavy a v záplati byla přijata ústava nová.⁷ V zemi začalo hrát opět významnou roli Muslimské bratrstvo,⁸ které bylo zlegalizováno v roce 2011 a má kolem 600 000 členů. Muslimské bratrstvo založilo stranu Svobody a spravedlnosti, která má největší šanci uspět u voleb. V prvním kole voleb Muslimské bratrstvo očekávaně zvítězilo a získalo 47% hlasů.⁹ Výsledek voleb vyvolává znepokojení a obavy z extremismu Muslimského bratrstva, nebo je možné, že by mohli zakázat turismus do Egypta. Jejich vítězství umožní prosazování islámu a podle mého názoru budou usilovat o zavedení šaría ve všech oblastech života.¹⁰ V květnu 2012 Egypt čekají první svobodné prezidentské volby. Podle mého názoru vyhraje kandidát ze Strany svobody a spravedlnosti¹¹, i když tato strana zpočátku nechce laického kandidáta do prezidentských voleb poslat, ale první vyjádření přehodnotili.

Egypt je v současnosti brán jako významný aktér na poli mezinárodní diplomacie. Funguje především jako prostředník při jednáních mezi Izraelem a Palestinou. Egypt podepsal několik mírových smluv s Izraelem. Poslední dobou vstupuje do zájmu USA a Evropy, které tlačí na které arabské státy

⁷ Jednalo se o předcházející ústavu, ale obsahovala nové články. Změny v ústavě: volební období prezidenta jsou dvě a je volen na 4 roky (předtím na 6), pravomoci prezidenta byly zmenšeny, změnila se volba prezidenta (dříve to byl viceprezident z nejsilnější strany; dnes kandidáti potřebují podpisy občanů a zástupců parlamentu).

⁸ Založeno roku 1928 Hasanem Bannáí.

⁹ <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/01/2012121125958580264.html> (citováno dne 9.2.2012)

¹⁰ PERRY, Glenn. *The History of Egypt*. s. 129-145.

¹¹ Muslimské bratrstvo.

k provedení politických a společenských reforem. Egypt na jednu stranu přebírá jako vynikající příklad moderního a pokrokového arabského státu, ale na stranu druhou se staví proti vnucovaným a rychle uplatňovaným reformám.

Egyptský politický systém lze popsat jako demokracii, která ale ve skutečnosti nefunguje. Obvykle je Egypt označován za jeden z nejliberálnějších států .

3 HISTORIE RODINNÉHO PRÁVA V EGYPT

3.1 Historie jednotlivých právních madhab v Egypt

Po zformování islámské říze se na jejím území jezt po dlouhou dobu uplat ovali staré podoby zvykového práva. Zm na nastala a0 ve 2. století *hid0ry* (abbásovský chalífát), kdy se objevovala snaha o systematizaci *zaríí*. V Medín se kladl d raz p edevzím na tradici a v 0ivých obchodn -kulturních st ediscích se kladl hlavní d raz na uplat ování vlastního úsudku. Islámské právo bylo postupn vytvá eno a v tomto období docházelo k neshodám mezi právníky z dvodu toho, 0e byla vyhlazována rozhodnutí a právníci se lizili v názorech a z toho dvodu dozlo ke vzniku r zných myzlenkových zkol. Nakonec byly uznány ty i právní zkoly, které byly nazvané podle jejich zakladatel . V Egypt jsou nejrozzí en jzími ti právní madhaby . málikovský, hanbalovský, záfiovský a hanafijský právní Malab. Muslimské zem na základ svého historického a kulturního vývoje v0dy primárn inklinují k interpretacím dle jednoho z t chto madhab . V Egypt je situace slo0it jzí, v podstat se zde uplat ují sou asn ti i madhaby . hanafijský, málikovský a záfiovský. V Egypt byl p vodn pou0íván, stejn jako v celé severní Africe, málikovský madhab sou asn s záfiovským madhabem, který zde má tradici ji0 od dob svého zakladatele Idríse az-řáfíího. D dictví Osmanské říze, pod kterou Egypt spadal v 16. . 17. století se projevuje v u0ívání hanafijského madhabu, který byl v Osmanské řízi hlavní. Principy osobního statutu vycházely p edevzím z málikovské zkoly. Okolnosti tedy nepodléhají hanafijskému rodinnému právu, které je oficiáln soust ed n na stát.

3.2 Personal Status

V muslimských zemích byl termín osobní statut neznámý. Tento pojem byl neznámý islámským právník m a zároveň se neobjeoval ani v tradi ních textech islámské právní v dy. Termín byl poprvé pou0it v roce

1890 v knize *Sharia Provisions on Personal Status*¹², kterou napsal Muhammad Qadrí Paza.¹³ Poté termín použil egyptský ministr spravedlnosti, který uodříve sepsal dvě knihy. Všechny tři knihy, které se vnují osobnímu postavení, byly založeny na hanafijských principech.

Osobní postavení je soustem fyzických nebo rodinných vlastností (znak) dané osobnosti, kterými se odlišuje od ostatních a poskytují jí zákonem dané skutečnosti v jeho sociálním životě, jako například být mužem či ženou, ženatým, vdovou nebo rozvedeným, rodičem nebo zákonným dítětem, být plně právně způsobilý (odpovědný) nebo jen částečně z důvodu minority, slabomyslnosti nebo nepřítelnosti, mít úplnou nebo jen omezenou způsobilost k právním úkonům. Pokud jde o záležitosti vztahující se k vlastnictví (majetku), všechny jsou přirozeně otázkami faktického (skutečného) postavení. Všechny smlouvy jsou založeny na náboženském pojetí lásky (dobroinnosti), zahrnující se do osobního postavení potomků o ¼

Osobní status tedy představuje souhrn práv, povinností a souhrn postavení daného člověka. Týká se rodinného a občanského práva. Vychází ze zákonů platných v dané zemi. Zákony v islámských zemích vycházejí z šaría a madhabu, který se v dané zemi nejvíce prosadil, respektují další zvykové právo a velký vliv na ně má i historický a kulturní vývoj v zemi. Zákony osobního statutu mají v každé muslimské zemi jinou podobu. Nyní si představíme konkrétní zákony.

3.3 Zákon č. 25 z roku 1920

Reformy práva začaly v Egyptě v roce 1875. Ale zákony, které se týkaly osobního postavení byly formulovány až v roce 1920.¹⁵ Za první egyptský moderní zákon, který upravuje osobní postavení a rodinné

¹² Název knihy: *Ustanovení šaría o osobním statutu*

¹³ J. NASIR, Jamal. *The Islamic law of personal status*. London: Graham&Trotman, 1986. s. 29-30. ISBN 1-85333-414-6.

¹⁴ J. NASIR, Jamal. *The Islamic law of personal status*. s. 29-30.

¹⁵ NA'IM, 'Abd Allah Ahmad. *Islamic family law in a changing world: a global resource book*. London: Zed Books, 2002. s. 169. ISBN 1 84277 0926.

záležitosti je považován zákon č. 25 z roku 1920.¹⁶ Byl vydán za vlády vysokého komisaře lordem Allenbyem, který byl jmenován Velkou Británií. V této době se také ve společnosti projevuje feministické hnutí, které se projevovalo zvýšenou aktivitou žen. Ženy na sebe začaly upozorňovat kolem první poloviny 19. století prostřednictvím článků a esejí.¹⁷ Pod stávajícím tlakem Velké Británie¹⁸ byl vydán tento nový zákon, který novým způsobem upravuje manželství, vydržování a podporu ženy, neschopnost splácet podporu a postih pro manžela za to, která vážná fyzická nebo psychická onemocnění (např. bláznovství nebo malomocenství).

Co se týká vydržování manželky, zákon ustanovuje, že vydržování a podpora manželky je odpovědností jejího manžela, i když je bohatá nebo odlišného náboženského vyznání. Tato podpora pokrývá výdaje za jídlo, oblečení, lékařské ošetření a ubytování a další záležitosti.

Podmínky, za kterých žena ztratí svůj nárok na podporu od manžela jsou také stanoveny: žena nemá právo na podporu od muže pokud opustila domov bez svolení manžela. Pokud žena poruší z těchto pravidel neporuší je povinností manžela, aby manželku finančně podporoval.

Zákon přinesl významné změny v oblasti rozvodu a to takové, že i ženy mají právo na soudní rozvod a na podání žádosti o rozvod. Ženy byly podporovány egyptskými zákonodárci, kteří jim dávali větší svobodu v podání žádostech o rozvod. Tuto podporu získaly především z jednoho důvodu. V tomto období v Egyptě vzniká egyptský feminismus, kterým ženy začaly dosahovat lepšího postavení. Typ rozvodu, který podává žena se označuje termínem *fasakh*.¹⁹ Je umožněn při následujících případech: manželova neschopnost konzumovat manželství, jeho odklon od islámu, neustálé týrání manželky, neposkytnutí podpory, dlouhodobá nepřítomnost

¹⁶ KUPPE, René a Richard POTZ. *Law and Anthropology*. Hague: Martinus Nijhoff Publishers, 1994. s. 358. ISBN 0 7923 3142 7.

¹⁷ <http://weekly.ahram.org.eg/1999/462/women.htm> (citováno dne 5.3.2012)

¹⁸ ISMAEL, Tereq Y. a Jacqueline S. ISMAEL. *Politics and government in the Middle East and North Africa*. Florida: Board of Regents, 1991. s. 321-322. ISBN 0 8130 1043 8.

¹⁹ Znamená ukončení manželství. O rozvodu tohoto typu může rozhodnout pouze soud po konzultaci s ženou.

man0ela nebo jeho uv zn ní a poslední p í inou bylo nevylé itelné onemocn ní. Pokud 0ena nebyla schopna p esv d it soud, 0e její zran ní, které ji man0el zp sobil, pat í do tohoto vý tu (týrání man0elky), tak soud nemusel rozvod typu *fasakh* umo0nit.²⁰

Pokud si man0el vzal druhou 0enu a uvrhl tím jeho man0elku do polygamního man0elství, mohla 0ena také po0ádat o rozvod. V p ípad , 0e mnoho0enství bylo skute n prokázáno, je to bráno jako d vod k rozvodu, jeliko0 polygamie pat í do zvláztní kategorie typu ublí0ení.

D tí po rozvodu byly sv eny do pé e matky, která se o n stará. O chlapce do 7 let a o dívky do 9 let. Pé e mohla být prodlou0ena na 9 let pro chlapce a 11 let pro dívky.²¹

3.4 Zákon . 56 z roku 1923

V roce 1922 získal Egypt formální nezávislost, byl zruzen protektorát a vzniklo království. V roce 1923 byla vydána ústava a Egypt se stal konstitu ní monarchií.²² Dalzí zákon vyzel v pom rn krátkém asovém odstupu . pouhých t í let od p edezlého. P í em0 se nejednalo o n jakou rozsáhlou zm nu, ale spíze o dopln ní p edcházejícího zákona. Zákon z roku 1923 se zabývá p edevzím legální v kovou hranici pro man0elství. Pro 0eny ustanovil v kovou hranici na 16 let a pro mu0e pak 18 let. Dalzím významným bodem tohoto zákona bylo, 0e po0adoval registraci vzech man0elských smluv a také aby byly vyslyzeny po0adavky nev sty, která nedovrzila 16 let a 0enicha, který nebyl starzí 18 let.

V této dob vrcholí druhá fáze islámského egyptského feminismu, který byl doprovázen organizovaným aktivismem. Tato éra za ala, kdy0 první feministky vytvo ily svou první feministickou organizaci (EFU) a kdy si dv

²⁰ ARABI, Oussama. *Studies in Modern Islamic Law and Jurisprudence*. Netherlands: Kluwer Law International, 2001. s. 169. ISBN 90-411-1660-5.

²¹ MORGAN, Robin. *Sisterhood is global: the international women's movement anthology*. New York: Feminist Press, 1996. s. 196. ISBN 1-55861-160-6.

²² GOLDSCHMIDT, Arthur. *A brief history of Egypt*. New York: Facts on File, 2008. s. 125. ISBN 0 8160 6672 8.

z nich na veřejném prostranství odhalily své tváře jako znak politického aktu a odmítnutí systému domácího vzhledu a genderového oddělování.²³ Ženy ze středních a vyšších společenských tříd se mohly těžit výraznému zlepšení v podobě nových vzniklých zkol nebo povolení volného pohybu po městě, přesto stále však neměly takové výhody jako muži z jejich tříd. I nadále zůstávala v nejvyšších třídách platná píšná segregace.

Ženám se podařilo dosáhnout obrovských úspěchů. Mezi ně patří otevření zkoly v *Yubru*, která se stala první dívčí zkolou a přijala stejné normy jako v chlapeckých zkolách. Jediným neúspěchem feministického hnutí byla oblast osobního statutu, který se formulovat nepodařilo.²⁴

3.5 Zákon č. 25 z roku 1929

Tento zákon je zaměřen především na jednostranný rozvod (*taláq*), soudní rozvod v důsledku zranění, výživné pro ženy a děti, dtskou péči a další záležitosti. Avšak v hlavní podstatě se zákon nijak nelíší od předcházejícího.

Nejdůležitějším článkem tohoto zákona je článek 6, který stanovuje základní principy rozvodu způsobeného zraněním na základě málikovských a hanbalovských principů. Tyto principy jsou: pokud žena tvrdí, že její manžel způsobil ublížení takového druhu, které znemožňuje společné soužití manželů, tak žena může podat u soudce žádost o rozvod (*tafríq*)²⁵ a soudce jí poté udělí povolení na podání neodvolatelného rozvodu. Tento rozvod započne ve chvíli, kdy ublížení bylo prokázáno a soudce není schopen dosáhnout vzájemného usmíření mezi manželi.

²³ HANDLÍŘOVÁ, Veronika. Islámský feminismus. Nevydaná Bakalářská práce, ZČU Plzeň, 2010, s. 5.

²⁴ HANDLÍŘOVÁ, Veronika. Islámský feminismus. Nevydaná Bakalářská práce, ZČU Plzeň, 2010, s. 25.

²⁵ Tento typ rozvodu může nařídít soud z vlastní iniciativy, nebo jej navrhne jeden z manželů. Ve výjimečných případech se může stát, že návrh podá zástupce nevěsty (*walí*). Žena může prostřednictvím soudu požádat o rozvod z několika důvodů, které musí prokázat: byla provdána jako nezletilá, impotence manžela, týrání manželky, důvodem je i vážná choroba a manželovo šílenství. Soud rozvede manželství i v případě, že muž má za manželky ženy, které jsou sestrami. Muž se může rozvést po dosažení zletilosti, byl-li oženěn jako nezletilý, ale jinak se může rozvést z jakéhokoliv důvodu.

K tomuto zákonu bylo vydáno tzv. Vysvětlivací Memorandum. Toto memorandum bylo vydáno s tímto záměrem: Ministerstvo rozhodlo omezit rozsah jednostranného rozvodu v souladu se zdroji a pravidla náboženství a v souladu s imámy a právníky. Není nic, co by tento rozvod zakazovalo, zvláště když přijetí názorů vede ke zlepšení znalostí nebo k odstranění škod v souladu se skutečnými názory učených právníků.²⁶

Zákon č. 25 také upravuje péči o děti. Děti jsou po rozvodu svěřeny opatřitelce matky, ale je prodlouženo období, kdy u ní zůstávají - matka má v péči syny do 9 let a dcery do 11 let.²⁷

3.6 Zákon č. 44 z roku 1979

Zákon č. 44 z roku 1979 stanovil nová pravidla pro rozvod, polygamií, výživu, arbitrážní řízení mezi manžely, péči o děti a opatrovnictví. Zákon dával ženám právo na rozvod a výživu od manžela. Žena měla právo žít v manželském domě v průběhu čekací doby. Pokud si muž našel novou ženu, manželství bude rozvedeno, jelikož manželce tím způsobil bolest.²⁸

3.7 Zákon č. 100 z roku 1985

Další zákon, který se týkal osobního statutu byl schválen po zesti letech. Za tuto dobu došlo k významným změnám. Egypt se stal izolovanou zemí, jelikož vládl autoritativní prezident Mubárak. V tomto zákoně se také projevil vliv islámského feminismu. Žena i její práva jsou více chráněna a je o ní i po rozvodu finančně postaráno. Zákon č. 100 z roku 1985 zahrnoval články ke zrušení zákona č. 44 z roku 1979 a částečně tento zákon nahradil, ale představoval určitý ústupek vzhledem k odporu proti předchozímu zákonu. Zákon č. 44 z roku 1979 stanovil nová pravidla pro rozvod, polygamií, výživné, arbitrážní řízení mezi manželi, péči o děti a opatrovnictví. Jednou z nejdůležitějších cílů bylo, že nový zákon

²⁶ WELCHMAN, Lynn. *Women's rights and islamic family law: perspectives on reform*. USA: Zed books, 2004. Law no.25 of 1929: concerning certain matters of personal status, s. 46-53. ISBN 1842270950.

²⁷ SINGER, Amy, Christoph K. NEUMANN a Selcuk Aksin SOMEL. *Untold histories of the Middle East: recovering voices from the 19th and 20th centuries*. New York: Routledge, 2011. s. 65. ISBN 0-203-84536-6.

²⁸ NA'IM, 'Abd Allah Ahmad. *Islamic family law in a changing world: a global resource book*. s. 169-170.

ochra ova manželku, její manžel se oženil s další ženou a své bývalé ženě způsobil hmotnou a mentální zkoru. Zákon nyní požadova, aby manželka byla dopisem informována o tom, že její manžel si bere další ženu. V zákoně § 44 byla tato způsobená zkoru brána pouze jako právní domněnka²⁹, ale ne jako přestupek, kterým by se soud mohl zabývat. V tomto novém výkladě zákon nebyla zkoru přesně definována, ale snažila se pomoci rozváděcím se pářím, aby mohly pokračovat v manželském životě. Způsobená zkoru se může lizit v závislosti na kulturní a kontextové okolnosti, dále na sociálním postavení pozkozených osob (v tomto případě manželky).³⁰ Tento zákon polygamii povoluje. Ale jen v případě, že manžel přizná stávající manželky a plánované manželky. Přitom stávající manželka může získat soudní zrušení jejich manželství na základě materiálního nebo morálního pozkození po dobu až jednoho roku od data, kdy je jí známo, že její manžel má více žen a tudíž žije v polygammním svazku. Pokud se toto prokáže, tak soužití obou manželů není možné.

Dalším velice kontroverzním článkem je článek o opatrovnickém právu na manželský byt. Zákon § 100 změní článek takto: rozvedený manžel je povinen poskytnout vhodné bydlení pro jeho mladé děti a jeho rozvedenou ženu a také pro jejich poručníka. Pokud tak neučiní během čekacího období, budou nadále obývat manželský dům. Odvolání k Nejvyššímu ústavnímu soudu proti tomuto ustanovení bylo nakonec odmítnuto soudem.³¹

Žena může získat neodvolatelné soudní rozhodnutí o rozvodu na základě těchto důvodů: závažná nebo nevyléčitelná vada (invalidita, pohlavní choroby), nemožné vzájemné soužití (pokud se to prokáže a snaha o usmíření nebyla úspěšná), materiální a morální ublížení (které jí manžel způsobil tím, že si vzal další ženy), nezaplacení výživného na

²⁹ Právní domněnka usnadňuje dokazování v případech, kdy je dokazování určité skutečnosti obtížné nebo téměř nemožné.

³⁰ WELCHMAN, Lynn. *Women's rights and islamic family law: perspectives on reform*. Law no.100 of 1985: amending certain provisions on personal status, s. 38-43.

výživu³², uvzní více jak tři roky ve vězení a posledním dnovodem jsou neshody v manželství. Žena také může usilovat o rozvod na základě nesnázenlivosti, ale v takovém případě se vzdává všech nároků od jejího manžela.³³

Upravena je zde i péče o děti po rozvodu manželů a to tak, že matka se stará o chlapce do 10 let a o dívky do 12 let. Avšak péče může být rozhodnutím soudu prodloužena na 15 let pro chlapce. Pro dívky je tato péče určena do doby, než se vdají.

Tento zákon obsahuje část, ve které se vnuje minimálnímu věku pro manželství. Dívky se mohou vdávat od 16 let a chlapci ženit od 18 let a manželství musí být registrováno.

3.8 Zákon č. 1 z roku 2000

V lednu roku 2000 egyptský parlament schválil zákon č. 1 z roku 2000, v němž legalizoval rozvod typu *khul'*, ale s velmi důležitými změnami oproti historii. Před kodifikací práva byl *khul'* něco, s čím souhlasil manžel i manželka. Hlavní změna dle nového zákona spočívala v tom, že žena mohla požádat o rozvod bez souhlasu manžela. Musela však doložit, že už nadále nemůže setrávat v manželství s daným mužem, a že se zbavuje již zmíněných finančních práv (doplacení svatebního věna). Žena také musí prokázat, že v manželství utrpěla zranění nebo škodu. Pokud to neprokáže, je na ní, aby se s manželem domluvila a stáhla žádost o rozvod. Soud se také musí pokusit o usmíření mezi manželi. Pokud k usmíření nedojde, teprve poté soud manželství rozvede. Od roku 2000 je možné jako důvod rozvodu uvést partnerskou nesnázenlivost³⁴ žena má právo požádat o rozvod typu *khul'* v několika situacích: zpatné zacházení s manželkou,

³² Výživné (*nafaqa*) je manžel povinen platit a zahrnuje jídlo, oblečení, ubytování (vlastní dům nebo pokoj, který lze zamknout). V bohatších rodinách ji může platit i sluha. Právo na výživu se ztrácí, pokud je manželka nezletilá nebo neposlušná (opustí sama dům, odmítá pohlavní styk). Pokud manžel výživné neposkytuje, vzniká proti němu ženě nárok na žalobu.

³³ NA'IM, 'Abd Allah Ahmad. *Islamic family law in a changing world: a global resource book*. s. 172.

³⁴ ARABI, Oussama. *Studies in modern Islamic law and jurisprudence*. s. 170-172.

neplnění manželské smlouvy, duševní choroba, neléčitelná nemožnost, odchod z domu. Žena může vyjednat také rozvod s jejím manželem tak, že se vzdá některých nebo všech finančních práv, kterými se rozumí navrácení vna manželovi a odstoupení od práva na výživné, což však neznamena, že by se vzdala dítí, které by jí jinak náležely. Soud poté musí stanovit částku, která bude manželovi vyplacena. Zpravidla to bývá hodnota *mahr*.³⁵ Soudem stanovená částka nesmí být větší než *mahr*.³⁶ Nicméně manželovi stále zůstává povinnost doplatit manželce druhou část svatebního daru nebo vna a také jí poskytovat finanční podporu bhem *'id*.³⁷ Finanční podporu musí také poskytnout vzem malým dítím, které zůstanou po rozvodu v péči žen.

Zákon z roku 2000 umožňuje ženám se s manželem rozvést zp sobem typu *fasah* a to v případě, že utrpěla jakou zkoru a nebo zranění, které musí dokázat. V případě vážného onemocnění manžela, vzení na 3 a více let, dezerce a od r. 1979 i manželství s další ženou.

Tento zákon byl schválen i přesto, že v Egyptě i v dnešní době panují obavy z rozvodu. V Egyptě se lidé obávali, že tímto zákonem se počet rozvodů zvýší. Nkteí tvrdí, že je třeba peliv zákon změnit, aby bylo zaručeno, že vede ke zvýšení soudrnosti a stability rodiny a ne naopak. Zastánci také tvrdili, že rozšířený přístup žen k rozvodu může na druhou stranu upevnit manželství. S uvedením v platnost tohoto zákona se počítalo s tím, že zkorá žena práva požádat o rozvod nezneužije.

Nevzrostl počet rozvodů, jelikož liberalizace rozvodového práva v jiných společnostech nezp sobila nárst rozvodů a rozpad rodiny. Například v západním světě tyto reformy neměly žádné nebo jen minimální d sledky na zvýšení počtu rozvodů. Míra rozvodovosti začala stoupat ještě před tím než byl tento zákon schválen. Proto byl tento zákon spíše reakcí na

³⁵ Věno pro nevěstu.

³⁶ FURNIER, Pascale. *Muslim marriage in Western courts: lost in transplantation*. England: Ashgate, 2010. s. 13-18. ISBN 978-1-4094-0442-2.

³⁷ Čekací doba.

rozvodovost, než jeho příčinou. V západním světě reformy rozvodového práva spíše přecházely zvýšené rozvodovosti.

V Egyptě se míra rozvodovosti ve věku 18 - 29 let zvýšila na 40%. Z celkového počtu rozvedených nechtělo 10% do školy a 27% nemá dokončené ani základní vzdělání. Tento počet zahrnuje přibližně 18,7 milionu lidí, z čehož 83,1% jsou muži a 16,9% ženy.³⁸

Tento zákon platí i v případě polygamních manželství. Pokud žena žije v polygamním manželství, tak se může rozvést. Podmínkou však je, že toto manželství musí trvat déle jak jeden rok. Nicméně, její automatické právo na rozvod nemusí být schváleno a manželství nemusí být rozvedeno. V jiném případě rozvod schválen být může, pokud žena prokáže, že jí manžel v jejím druhém manželství fyzicky nebo psychicky ubližuje.

³⁸ <http://www.egyptindependent.com/node/64770> (citováno dne 1.3.2012)

4 ISLÁMSKÉ RODINNÉ PRÁVO V EGYPT

Systém rodiny v islámu staví do rovnováhy práva manžela, manželky, dětí a všech příbuzných. Bezpečí, které stabilní rodina poskytuje je vysoce cenné a je považováno za důležité pro psychický vývoj rodinných členů. Rodinné právo je založeno a přesně odpovídá podrobným pokynům, které jsou určeny v zaráčce. Uzavření manželství, život v rodině a role mužů i žen se řídí podle zaráčatského práva. V nichž oblastech se stávalo, že se uplatňovaly i prvky zvykového práva, avšak zaráčca jednoznačně stále převládala.

Zaráčca je systém náboženského islámského práva. Je to součástí nářízení, zásad a hodnot, od kterých se odvozuje legislativa a zákony. Zaráčca hrála významnou roli při vytváření státu a upevnění moci. Ulamámli za cíl rozpracování a systematizaci zaráčcy a jejich hlavním úkolem bylo vypracování norem života jednotlivce i celého státu.³⁹ Zaráčca se utvářela v důsledku společenských a politických změn, ale zpočátku byla vytvářena tvrdějším způsobem a celkově byla dokončena až v průběhu 10. století.⁴⁰

Rodinné uspořádání se stále ještě z větší části řídí tradičními požadavky: muž je vládcem domu, musí učit rodinu (v případě nutnosti i rodiny svých sourozenců i staré rodiny), žena by se měla naopak co nejdříve vdát, starat se o manžela a rodit děti, v nejlepším případě syny. Po svatbě žena odchází do domu manžela.

Ustanovení zaráčcy je v mnohém obecné, nejasné a odlišné podle jednotlivých právních škol. Pod vlivem západního světa se začaly tyto ustanovení formovat do zákonů evropského typu. Jednotlivé zákony vydané v Egyptě, tak jak byly představeny v předchozí kapitole, upravovaly postupně vybrané aspekty rodinného práva tak, aby odpovídaly požadavkům moderní islámské společnosti. Zákony, které upravovaly

³⁹ MENDEL, Miloš. *Islámská výzva*. Brno: Atlantis, 1994. s. 78-79. ISBN: 80-7108-088-8.

⁴⁰ MENDEL, Miloš. *Islámská výzva*. s. 80.

rodinné právo byly zákon .25 z roku 1920 a také zákon .25 z roku 1929. Oba zákony byly upraveny v roce 1985 a to zákonem .100.

4.1 Manželství

s Od Amra ibn al-Ahwás al-D0uzamího, ké0 je s ním Alláh spokojen, 0e slyzel na Pouti na rozlou enou mluvit proroka, ké0 mu Alláh po0ehná a dá mu mír. Dvakráte blaho e il Alláhovi a pronázel napomínání a pou ení a poté pravil: , Dr0te se s 0enami dobrého. Máte je na starost, ale krom toho vám na nich nic nepat í, jen kdy0 p ijdou se zjevnou zka0eností. Kdy0 tak u iní, vy0e te je z lo0e a bijte je snesitelným bitím. A kdy0 jsou vás poslužny, neodmítejte je, nebo vy máte v í 0enám práva a 0eny mají v í vám práva. Vazím právem je, aby ve vazem lo0i neobcovaly s tím, kdo se vám protiví, ani neu inily váz d m dovolený pro toho, kdo se vám protiví, a jejich právem v í vám je, abyste k nim byli dob í stran jejich od vu a jídla±
Vypráv l al-Tirmidhí a ekl: Dobré správné vypráv ní.⁴¹

V Koránu je manželství vylo0eno jako nábo0enská povinnost, společenský závazek a morální jistota. Rodina a manželství jsou v islámském sv t brány za nejd le0it jí postavení a roli. Každý muslim má morální povinnost zalo0it si vlastní rodinu. Manželství se v islámském sv t uzavírá písemnou smlouvou mezi zákonným zástupcem nev sty a 0enichem. V ková hranice ve v tzin islámských zemí, krom monarchií na Arabském poloostrov , je 16 let. Avzak tato hranice je astokrát poruzována. Zpo átku nev sta a 0enich, dohromady s jejich rodinami, vyjednávají podmínky, které zlepzí jejich pozici a rozhodující roli v manželství a domácnosti. Krom emocionálních a sociálních faktor jsou p í výb ru partnera ekonomické faktory t mi nejd le0it jzími. Ve stanovených podmínkách pro uzav ení manželství je d le0ité materiální zabezpe ení p edevzím 0en a d tí. Mu0i jsou odpov dni za jejich rodinu, která zahrnuje stávající manželky, nedosp lé d ti a také m 0e zahrnovat prarodi e, svobodné sestry, mladé bratry a osi elé d ti jejich bratr .

⁴¹ Sbíрка výroků proroka Muhammada. *Zahrady spravedlivých*: Praha: A.M.S. Trading, 2008. s. 150. ISBN 978-80-902419-1-6

V manželství je očekávána materiální rovnost. Rodina dívky požaduje, aby jejich dcera měla v novém domě stejné existenciální podmínky, jako v domě otce. Na druhou stranu od ženy se očekává, že zajistí kontinuitu rodu po mužské linii. Nevěsta má minimální zanci zasahovat do výběru partnera, ale může vyslovit svoje přání a nebo může vybraného ženicha odmítnout. Partnera v tžinou vybírají rodiče. Další možností je, že muž si může partnerku vybrat sám a poté jedná s jejím otcem nebo poručníkem. Ještě před svatbou se snoubenci mohou scházet jen za přítomnosti rodinných příslušníků, ale nesmí být spolu o samotě. Svatební obřad se skládá pouze ze sepsání a uzavření smlouvy a v tžinou se k obřadu neváže žádný zvláštní rituál. Zvykem pouze je, že někdo pronese krátkou řeč a zrecituje úryvek z Koránu.

SM j otec byl strážený manželské smlouvy. Oni (m j otec a manžel) se na vzem dohodli. Zavolali m z druhé místnosti, abych se přizla podepsat. Ma'zun (náboženský notář) mi řekl, že se mám podepsat zde.⁴²

SA dávejte ženám obvěnání jako dar; jestliže vám z laskavosti dají něco z toho, tedy toho užíjte ve zdraví a spokojenosti. ů[Korán, 4:4]⁴³

SA (jsou vám zakázány také) muhsany mezi ženami kromě těch, jejichž zmocnily se váze pravice a to je vám předeepsáno Bohem! A vedle toho je vám dovoleno, abyste si hledali manželky pomocí jmění svého jako muži spořádaní, nikoliv prostopázní. A za to, co jste užívali s těmito ženami, dejte jim jejich odměnu podle ustanovení. A nebude pro vás hříchem, na něm se vzájemně dohodnete po stanovené době - a B h je vzev doucí, moudrý.." [Korán, 4:24]⁴⁴

Nejdůležitější částí manželské smlouvy je *mahr* (částka, kterou ženich vyplácí nevěstě). Tato částka není přesně stanovená, ale závisí na finanční situaci ženicha. Žena je kvůli případnému rozvodu zabezpečena dvojnásobným *mahrem*. První část tohoto *mahru* je zaplácena po uzavření manželství

⁴² Human Rights Watch rozhovor s Nada Sha `zákazu, Káhira, 14. června 2004.

⁴³ KORÁN, překlad Hrbek, Ivan. Praha: Academia, 1972, s. 31.

⁴⁴ KORÁN, překlad Hrbek, Ivan. s. 32.

a patří výhradně pouze manželce, která s ním může naložit podle svého mínění. Druhá část *mahr* se vyplácí pouze pokud dojde k rozvodu. Pokud se muž neožení, je to chápáno jako prohezek proti etickým normám. Podobně to platí i u ženy. Žádná muslimská žena nemá právo odmítnout svou základní povinnost – stát se matkou. Je dležitá přítomnost dvou právoplatných svdků, a to například jedním mužem a dvěma ženami. Úkolem těchto svdků je dosvědčit právní platnost uzavřeného sňatku. V roli zástupce nevstý je zpravidla otec nebo mužský příbuzný z otcovy strany. Pokud v rodině mužský příslužník chybí, tak nevstý zastupuje soudce.⁴⁵ Manželství zaniká rozvodem, úmrtím, vykoupením se z manželství a nebo prohlášením soudce, že sňatek je neplatný. Dalším důvodem ke zrušení manželství je to, že jeden z manželů odejde od islámu. Existuje také tzv. dočasné manželství. Tento sňatek lze uzavřít na jakoukoli dlouhou dobu. V tomto případě žena nepotřebuje poručníka. Uzavírá se smlouva, ve které je stanoveno, na jak dlouhou dobu je manželství uzavřené. V případě rozvodu má manželka nárok na výživné po dobu tí měsíců a zůstává jí majetek, který si s sebou přinesla do manželství nebo majetek, který získala po dobu manželství za své vlastní úspory.

Stejně jako v celém muslimském světě, je manželství v Egyptě dležité. Byl kladen důraz zejména na jeho včasné uzavření, které bylo považováno jako nejlepší pro dívku a nejvýhodnější pro její rodinu. Egyptské zákony týkající se manželského práva se proto zabývaly zejména posunutím minimálního věku pro manželství. Tento problém se objevuje u zákona č. 56 z roku 1923. Minimální věkovou hranici pro manželství stanovil na 16 let pro dívky a 18 let pro chlapce. Tento věk se nemění ani v zákoně č. 100 z roku 1985, který se tímto problémem také zabývá. Poslední zákon z roku 2000 věkovou hranici také nijak neposouvá, a tak zůstává stále stejná, tedy 16 let pro dívky a 18 let pro chlapce. Toto nařízení trvá do dnes. Avšak věková hranice vdáných žen je v průměru kolem 20 let. Poslední zaznamenaná změna proběhla v roce 2008. Od té doby se ženy mohou

⁴⁵ ESPOSITO, John L. a NATANA J. DELONG-BAS. *Women in Muslim family law*. New York: Syracuse University Press, 2001. s. 49-50. ISBN 0 8156 2908 7.

vdávat ve v kové hranici od 16 a0 18 let. Pro chlapce z stává v k stále stejný, a tím je 18 let. Man0elství musí být registrováno. Mohlo by se stát, 0e po ádn vykonané registraci man0elství nebude uznáno a pova0ováno za platné.

Skute nost v sou asném Egypt se lizí od po0adavk daných zákonem a to tak, 0e mu0i se ve 20 letech neo0ení, proto0e musí vyd lávat peníze, aby mohli koupit nebo pronajmout byt a vybavit ho nábytkem. V d sledku toho se v tzina mu0 0ení ve v ku 25 a0 35 roky. Dívky ekají se svatbou do doby, ne0 vystudují vysokou zkolu. A to bývá kolem 23 let, jeliko0 v tzina dívek studuje jen bakalá ské obory. Man0el nev st musí koupit dárek. Zpravidla se jedná o zperky ze zlata, které musí odpovídat hodnot dv ma tisíc m a0 p ti tisíc m dolar , podle toho, jak se domluvili p i zásnubách. V tzinou se zve p ibli0n dv st host , n kdy vzak po et p esáhne a0 na tisíc pozvaných. Tato tradice velké svatby se udr0uje hlavn na jihu Egypta. Islám povoluje, aby si muslim vzal k es anku, ale zakazuje, aby se muslimka provdala za k es ana.

V roce 1995 p izla myzlenka na zavedení p edman0elské smlouvy, která se m la týkat p edevzím man0ela. Smlouva m la ur ovat jasné podmínky pro nastávající man0ele, a tak i z ásti p edejít mo0ným problém m mezi man0eli. Jednou z otázek p edman0elské smlouvy, na kterou m l man0el odpovídat bylo nap íklad, jestli jeho man0elka bude moct po svatb pokrač ovat ve studiu a poté pracovat nebo jestli se vzdá mo0nosti vzít si druhou man0elku.⁴⁶ asné man0elství je spole ným a astým jevem v Egypt . V roce 2000 11% dívek ve v ku od 15 do 19 let bylo ji0 vdaných. Více ne0 jedna t etina chlapc ve v ku od 20 do 24 byla 0enatých. Dívky jsou povinny uzavírat man0elství a0 po dosa0ení 16 let a chlapci po 18 letech.⁴⁷

⁴⁶ <http://www.jstor.org/stable/3107575> (citováno dne 1.3.2012)

⁴⁷ http://recherche-iedes.univ-paris1.fr/IMG/pdf/Divorce_in_Egypte_Published_Version.pdf (citováno dne 11.2.2012)

4.2 Polygamie

Bojíte-li se, ůen nebudete spravedliví k sirotk mů berte si za manželky takové, které jsou vám p íjemné, dv , t i, ty i; avzak bojíte-li se, ůe nebudete spravedliví, tedy si vezm te jen jednu nebo ty, jimiů vládnu pravice vaze. A tak se nejlépe vyhnete odchýlení. %Korán, 4:3]⁴⁸

Svatá kniha Korán dovoluje muslim m, aby m li sou asn aů ty i manželky, pokud s nimi jednají stejn a rovnoprávn ve vzech oblastech. Ve skute nosti se polygamie p íliz nevyskytuje. Sami muslimové tvrdí, ůe je lepší ůít s jednou ůenou. P evládají tedy monogamní rodiny. Mnohoůenství je v islámu spíze výjimkou. Avzak p í inou polygamie m ůe být i to, ůe je ůena neplodná nebo n jakým zp sobem invalidní a muů se s ní nechce rozvést, a tak si vezme dalzí ůenu.

V Egypt je polygamie oficiální dle zákona povolená. ůádný zákon se k ní více nevyjad uje, platí tedy vzeobecná ustanovení zaráy. ůádný zákon, se k ní více nevyjad uje. Je spojena pouze s d vodem k rozvodu, o který z tohoto d vodu m ůe poůádat ůena. Zákon . 25 z roku 1929 popisuje, ůe se ůena m ůe rozvést z d vodu polygamie, ale je nutné, aby dokázala její negativní dopad na svojí osobu. Soud poté vyhodnotí d kazy od vypovídajících sv dk a manželství podle jeho uváůení rozvede. Také zákon . 100 z roku 1985 vyhodnocuje polygamiu jako zrodu, která m ůe mít za d sledek rozpad manželství. Avzak tento zákon neomezuje manželovo právo na polygamiu.⁴⁹

4.3 Rozvod

Z náboůenského pohledu je rozvod moůný, ale je neůádoucím. *sProroku! Rozvádíte-li se se svými ůenami, tedy se s nimi rozve te v ustanovené pro n lh t a po ítejte pesn dny ekací lh ty a bojte se Boha, Pána svého! Nevyhán jte je z jejich dom a nech z nich*

⁴⁸ KORÁN, půeklad Hrbek, Ivan. s. 31.

⁴⁹ http://recherche-iedes.univ-paris1.fr/IMG/pdf/Divorce_in_Egypte_Published_Version.pdf (citováno dne 2.3.2012)

neodcházejí, leda kdyby se dopustily hanebnosti zjevné. A toto jsou omezení Boží a kdo přestupuje omezení Boží, ten sám sobě škodí. Ty nevíš, ale možná že Bůh později zpovídná jakou jinou věc. [Korán, 65:1]⁵⁰

Obecně v muslimském rodinném právu máme tři možnosti o rozvod podat muž i žena. Rozlišuje se nejen kolik druhů rozvodů podle pohlaví oadatele a podle důvodů k rozvodu. Žena se může rozvést v rámci nejen kolika typů rozvodů. Jedním typem rozvodu je *mubara'ah* nastává po vzájemné dohodě, kdy obě strany oádají oddělení. Nastávají i případy, kdy dochází ke spojení rozvodu *khul' a mubara'ah*. Dalším možným rozvodem je *tafriq*. Je soudním typem rozvodu. Základním ustanovením zariády, která jako právní důvody pro rozvod ze strany ženy shledává: ublížení, nezaplacení podpory a nejen jakékoliv fyzické nebo psychické situace, kterou ji manžel zpovídnal (např. zálibství, impotence). Dalším důvodem, pro ženu může požádat o rozvod je manželova nepřítomnost trvající déle než 1 rok. Tyto požadavky jsou velmi zpatně prokazatelné, což často vede k velmi dlouhým soudním jednáním, které mohou trvat 5-7 let a nejen kdy i déle. Po rozvodu se žena nachází v čekací lhůtě, v níž se nesmí znovu provdat. Čekací doba poskytuje manželce právo dítěte a nemůže být vyloučena z dědičného podílu, pokud byla manželem zapuzena před jeho smrtí. Pokud by manžel zemřel, žena potom může dědit, jako by se rozvod vůbec neuskutečnil. Podle právní úpravy soud, u kterého žena oádá o rozvod, jí musí předlit dva svědky z manželovy rodiny, kteří jí dosvědčí, že jejich manželství je nemožné. Soudce poté určí termín sice, aby se pokusili o usmíření. Po těchto termínech bude rozvod okamžitý. Podle nového zákona žena musí vrátit *mahr* a vzdát se všech finančních nároků včetně výživného, pokud návrh na rozvod podala ona. Rozvod *taláq* je nejzákladnějším typem. Je projevem vůle manžela, který jej provede jednostranným prohlášením. Tato forma zapuzení neplatí, pokud byla žena pod vlivem alkoholu, těžké nemoci, oerterem nebo v duševním rozrušení. Prohlášení musí být jednoznačné a před svědky. Stačí vyslovit jednu z těchto vět: *szapuzuji te, ošsi propuzt na ošsi sama*. Každá z těchto vět musí být

⁵⁰ KORÁN, překlad Hrbek, Ivan s. 186

vyěna t ikrát, v0dy po uplynulé lh t jednoho m síce. Rozvod manželství nastává t etím zapuzením.⁵¹

Podle oficiálního egyptského práva se uplat ůjí ty i typy zp sob rozvodu. Rozvod typu *taláq* je v Egypt ů uznávaný a v legislativ ě nedozlo k 0ádné jeho ůprav . Druhým typem rozvodu je *khul'*. V tomto p ípad ě o rozvod m 0e po0ádat 0ena. Aby bylo manželství rozvedené, musí být dokázán alespo ě jeden d vod z následující kategorie: zpatné zacházení s manželkou, nedodr0ování manželské smlouvy, duzevní choroba, nelé itelná nemohoucnost. Po rozvodu soud stanoví ástku, kterou 0ena musí vyplatit manželovi. Jedná se o p iblí0n stejn vysokou ástku *mahr*.

Rozvod *fasakh*, tento typ rozvodu m 0e na ídit soud z vlastní iniciativy, nebo jej navrhne jeden z manžel . Ve výjime ěných p ípadech se m 0e stát, 0e návrh podá zástupce nev sty (*walí*). ůena m 0e prost ednictvím soudu po0ádat o rozvod z n kolika d vod , které musí prokázat: byla provdána jako nezletilá, impotence man0ela, týrání manželky, d vodem je i vá0ná choroba a manželovo zílenství. Soud rozvede manželství i v p ípad ě, 0e mu0 má za manželky 0eny, které jsou jejími sestrami. Mu0 se m 0e rozvést po dosa0ení zletilosti, byl-li o0en n jako nezletilý, ale jinak se m 0e rozvést z jakéhokoliv d vodu. Rozvod m 0e nastat ze strany 0eny. Máme n kolik typ ů rozvod , p i kterých 0ena 0ádá o rozd lení manželství. Rozvod typu *mubara'ah* nastává po vzájemné dohod ě, kdy ob ě strany 0ádají odd lení. Dalším mo0ným rozvodem je *tafríq*. Je soudním typem rozvodu. V islámském právu je pon kud neznámý a vyskytuje se velmi ojedin ěle. Nové zákony povolují soud m rozvody a tyto rozvody ozna ůují za stupn ů rozvod *fasakh*, *tatlíq*, *tafríq*.⁵² Rozvod *'ila* zavazuje man0ela k tomu, 0e se po dobu ty m síc ě a více vzdá

⁵¹ KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. s. 128. ISBN 978-80-7021-925-6.

⁵² CHAVAN, Nandini a Qutub Jehan KIDWAI. *Personal law reforms and gender empowerment: a debate on Uniform Civil Code*. Gurgaon: Hope India Publications, 2006. s. 233. ISBN 81 7871 081 1.

pohlavního styku. Rozvod nastane po uplynutí tohoto období. Podle hanafijské doktríny je tento typ rozvodu neodvolatelný.⁵³

Právo na rozvod bylo vypracováno v etapách. Již na počátku dvacátého století byly zvýšeny záruky, za kterých měla žena právo na rozvod. Změna byla provedena zákonem č. 25 z roku 1920 a zákonem č. 25 z roku 1929. Nejvýznamnou změnou bylo, že žena měla právo na soudní rozvod a podání žádosti o rozvod. V těchto dvou zákonech egyptští právníci ustanovili rozvodové právo na principech málikovské školy a jejích širokých interpretacích bezpráví, což dává ženám v též volnost k rozvodu. Jak už jsem zmínila, v prvním zákoně okolnosti nepodléhaly hanafijskému principu. Tento princip rozeznává pouze dva důvody k rozvodu: nemožnost manžela konzumovat manželství a jeho odklon od islámu. S možností podat žádost o rozvod ze strany ženy souvisely ustanovení, ve kterých musela prokázat, že trpí a za těchto okolností jejich manželství mohlo být rozvedeno. Ustanoveními byly: neustálé týrání, neposkytnutí podpory (výživy), dlouhodobá nepřítomnost a vzení manžela a posledním ustanovením bylo nevyléčitelné onemocnění. Zákony zůstaly téměř 100 let nezměněné. Předcházející zákony nahradil zákon č. 100 z roku 1985, který uvádí, že polygamie je dalším důvodem k rozvodu.

V roce 2000 přiznala nejvyšší soudní instance ženám právo rozvést se bez souhlasu manžela. Podmínkou bylo, že se vzdá některých práv (především finančních) a musí vrátit věno. I z těchto důvodů o rozvod žádají stále muži. Základní debatou byla obava o budoucnost egyptských rodin, které tvoří jako vzrůstající základní jednotku společnosti. Odpůrci tvrdili, že více tolerantní rozvodové právo může ohrozit stabilitu manželství a ohrozit rodinu. V historii islámské právní vědy a ve většině muslimských zákonech, které se týkají osobního statutu není rovnost mužů a žen. A to se týká práv i povinností a práv, které mají rozvedené osoby. Zastánci tohoto zákona argumentovali tím, že žena

⁵³ IMBER, Colin. *Ebu's-su'ud: the Islamic legal tradition*. USA: Stanford University Press, 1997. s. 206. ISBN 0804729271.

musí mít právo na odchod z manželství, ve kterém byla zneužívána nebo opuzt na. Jako ve vzech p ípadech musí toto zneužívání prokázat, aby byl soudce spokojený a vyhov l její žádosti o rozvod. Bylo zjizt no, že minimáln 1,5 milion žádostí žen o rozvod bylo u soudu zastaveno p edevzím z d vodu neschopnosti obou aktér se domluvit a nebo manžel se nedostavil k soudu. Hlavní duchovní státu souhlasil s reformou, jeliko neodporuje u ení Proroka a je p ípustná islámskému právu. Odp rci nového zákona tvrdili, že je výhodou spíše pro ženy z vrchních t íd, které si mohly dovolit vzdát se jejich finan ních práv. Dalším problémem bylo, že ženy by mohly zneužívat práva požádat o rozvod. Nejv tší obavy byly o to, že vzroste počet rozvod . Ale tento nárst se nep edpokládal, jeliko liberalizace rozvodového práva v jiných spole nostech nezp sobila nárst rozvod a rozpad rodiny. Nap . v západním sv t tyto reformy nem ly žádný nebo jen minimální d sledek na zvýšení počtu rozvod . Míra rozvodovosti začala stoupat jezt p ed tím, než byl tento zákon schválen. V západním sv t reformy rozvodového práva spíše p edcházely zvýšené rozvodovosti. V dnešní době jsou egyptská manželství více stabilní než manželství ve v tzin jiných zemí (p edevzím na západ). Manželská stabilita však není jasným ukazatelem kvality manželských vztah a rodinného života.⁵⁴

Zde je namíst uvést n kolik p íklad , které ilustrují rozdíl právní teorie a jejího výkonu v praxi. I kdy právo ženám umo ůje rozvod, ve skute nosti je jejich situace zna n komplikovaná, rozvody mohou trvat i nep im en dlouhou dobu, soudy evidentn nezohled ují skute ný stav v rodin . Zajímavým p íkladem je manželství Azzan a jejího manžela, které trvalo sedm let a m li spolu dv d t. Její manžel uplatnil islámské právo vzít si druhou ženu. Odmítl Azzan zaplatit alimenty a ty i roky ignoroval její prosbu o rozvod. Jedinou její pomocí bylo centrum pro ženy na chudém p edm stí Káhiry Boulaq. Toto centrum dokázalo p esvěd it soud k rozvodu. *sPostupn jsem prodala veškeré za ízení z domova, abychom*

⁵⁴ M. YOUNT, Kathryn; RASHAD, Hoda. Family in the Middle East: ideational change in Egypt, Iran, and Tunisia. New York : Routledge, 2008. Egypt. s. 1-263. ISBN 0-203-89405-7.

peřili. On utrácel všechny peníze za jeho svou asnou rodinu. Nikde jsem s ním nebyla zasnána. V jednu chvíli jsem se zhroutila a dle tem jsem řekla, že jejich otec zemřel. Takto hovořila 32 letá Azza. Její rozvod s manželem trval pouhých 18 měsíců. Jiné ženy usilovaly o rozvod i několik let. Rozvod paní Itimad trval 10 let, jelikož soudní úředník, který tento rozvod měl na starosti nemohl najít jejího manžela.⁵⁵

Jiným zajímavým příkladem je případ paní Gabr, která se s manželem chtěla rozvést z důvodu nesnáze. Gabr řekla, že je ochotná se vzdát všech finančních práv, aby se s ní muž mohl rozvést. V jejím případě to znamená, že manželovi bude muset vrátit 101 egyptských liber (30 \$), které dostala jako věno od svého manžela.⁵⁶

Další zajímavý příklad je případ muže z města Assiutu na jihu Egypta, který měl manželku a dvě děti. Ze dne na den přišel o práci a nemohl manželku najít jinou práci. Byl nucen prosit lidi na ulici, aby mu pomohli a dali mu nějaké peníze. Jeho manželka také nemohla najít práci, jelikož neuměla číst ani psát. Po určité době muž konvertoval k islámu, protože si myslel, že jako muslim si práci najde. Po tomto incidentu jeho žena požádala o rozvod. Návrhu na rozvod vyhověla církev i soud. Muž poté zjistil, že v křesťanství je povoleno rozvést se z důvodu změny náboženství.

V dnešní době je za hlavní důvod rozvodu, ke kterým v Egyptě dochází uváděna neplodnost. Pokud manžel zjistí, že jeho manželka je neplodná, může si vzít další manželku nebo se s prvním rozejít a oženit se s další ženou. Důvodem k rozvodu jsou i další problémy například když manžel ztratí práci a nemůže dál pokračovat v rodinném životě. V posledních letech se manželství rozpadá také kvůli drogám. V téžina muž v Egyptě se stává závislými. V tomto případě může žena soud požádat o rozvod. Pokud je

⁵⁵ <http://www.guardian.co.uk/world/2000/feb/23/4> (citováno dne: 1.3.2012)

⁵⁶ http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/623875.stm (citováno dne 1.3.2012)

jejich manželství rozvedeno, manželka zůstává v bytě a muž si musí najít jiné bydlení. Pokud má možnost, může se vrátit do domu svých rodičů.

Výživné pro manželku je bráno jako manželova povinnost. Povinnou se stala v roce 1929, kdy byl vydán zákon č. 25. Příslušná výživka je považována za finanční závislost na manželovi. Změna nastala po vydání zákona č. 44 v roce 1979, který dodal, že výživka poskytovaná od manžela, nesmí být menší než životní minimum, a to i v případě, že manžel žije na pokraji chudoby. Základními prvky podpory jsou jídlo, oblečení, bydlení a lékařská péče. Je to pozoruhodné, jelikož právo na podporu je základním bodem manželské smlouvy.

4.4 Opatrovnictví

V islámu existují tři typy opatrovnictví, které jsou stanovené pro dítě od okamžiku jeho narození.

První z nich je doba výchovy, která je pod dohledem matky během let závislosti. Léty závislosti se myslí doba, kdy dítě přestává být na rodičích zčásti závislé. Tato doba se liší: někde mezi 7-9 lety pro syna a 9-11 lety pro dceru. Pokud dojde k rozvodu rodičů, může dojít ke smlouvě mezi rodiči, aby dcera zůstala u matky. Smlouva se však netýká syna. Druhým typem je duchovní opatrovnictví. Duchovním opatrovníkem může být otec a nebo příbuzný z otcovy strany. Posledním druhem opatrovnictví je dohled nad jiným dítětem. Z pravidla tutoinnost vykonává otec.⁵⁷

Tak jako v každé zemi tak i v Egyptě se po rozvodu rodičů dítě svěřuje do péče jednomu z nich. V průběhu několika let se v zemi zaváděly zákony, které opatrovnictví dítěte svěřily. Přednost se dávala především matce.

Péče o dítě a vzková hranice, do kdy dítě zůstává v péči matky, byla zákony stanovena. Prvním, který tuto problematiku upravoval byl zákon č. 25 z roku 1920, který popsal, že dítě po rozvodu zůstane v péči matky,

⁵⁷ ABDUL RAHMAN, Muhammad Saed. *Islam: Questions and Answers - Jurisprudence and Islamic Rulings: Transactions - Part 5*. United Kingdom: MSA Publication Limited, 2004. s. 204. ISBN 1 86179 080 5.

kteřá se bude o chlapce starat do 7 let a o dívky do 9 let. Tato hranice mohla být změnena tak, že o chlapce se matka bude starat do 9 let a o dívky do 11 let.

Toto ustanovení bylo změněno v roce 1929, kdy byl vydán zákon č. 25, který se také zabývá péčí o děti. Děti jsou opatrovány v péči matky, které se stará do 9 let o chlapce a do 11 o dívky.

Další změna přišla v roce 1985, kdy byl vydán zákon č. 100. Ten určil, že chlapci budou v péči matky do 10 let a dívky do 12 let. Soud mohl tuto hranici změnit a to tak, že o chlapce se matka bude starat do 15 let a dívky do té doby, než se vdají.

Poslední úpravou byl zákon č. 1 z roku 2000. U chlapců matčina péče končí po 10 letech a po 12 letech u dívek. Poté jsou děti v péči otce. Po 15 letech se mohou samy rozhodnout, jestli chtějí zůstat u matky nebo u otce. Poručníctví končí ve 21 letech, kdy dítě dosáhne zletilosti. Poté je samostatné, ale v tuzínou se o něj stará otec.

V případě, že se rodiče rozvádí, tak soud určí, jestli dítě zůstane s matkou nebo s otcem. Ve v tuzín případech se soud rozhodne tak, že malé dítě zůstane v péči matky, pokud se jich sama nevzdá. Otec je povinný měsíčně posílat finanční podporu na život, zkolu a ostatní potřeby. Poté, co dítě dosáhne dospělosti, mohou samy rozhodnout, jestli budou žít s matkou nebo otcem. Matka má v péči syny mladší 10 let a dcery mladší 12 let. Po dosažení věku přezly dítě do péče otce. Po ukončení matčina opatrovnictví má otec právo získat zpětdům, ve kterém matka i dítě bydlely. Pokud toto právo muž uplatní, má žena povinnost se z domu vystěhovat. Nejnovější reformy péče o děti upravují tak, že matka se stará o syny i dcery do 15 let. Poté, co dítě dosáhne hranice 15 let už o sobě mohou rozhodovat samy a mohou se tedy rozhodnout, zda zůstane v péči matky,

nebo přejdou do péče otce. Pokud se rozhodnou, že zstanou u matky, nemá u0 právo na to, aby dostávala podporu na diti.⁵⁸

⁵⁸ EPSTEIN, Irving a Leslie LIMAGE. *The Greenwood encyclopedia of children's issues worldwide*. USA: Greenwood, 2008. s. 51. ISBN 978-0-313-33619-5.

5 ZÁVĚR

V období od roku 1882 do roku 1952 Egypt spadl pod správu Velké Británie a tudíž se na něj z velké části vztahovaly evropské zákony. V Egyptě na počátku jeho nezávislosti začaly vznikat zákony, které se zabývaly osobním postavením. Egypt prošel dlouhým vývojem a v jeho dějinách se vystřídalo několik typů prezidentů a vládců, od liberálního až po autoritativního Mubáraka. Společenská situace se také projevila na vydávání a podobě jednotlivých zákonů. První zákony zabývající se manželstvím pracovaly s novým termínem, kterým bylo osobní postavení.

K vydání prvního zákona v roce 1920 a později i dalších přispěla společenská změna. Zpočátku to byl především islámský feminismus, který stále více prosazoval práva žen, která bohužel ani v dnešní době nejsou srovnatelná s právy mužů a nebo s právy žen v západní společnosti. Osobní status prošel vývojem od roku 1920 až do posledního zákona v roce 2000. Změna osobního postavení zaručovala ženám například zlepšení postavení a přístup k rozvodu, mužům právo na opatrovnictví svých dětí, na výživu od manžela. Zákony jasně definovaly, za jakých okolností může dojít k rozvodu a kdy žena o rozvod může požádat.

Zákon v roce 1920 upravoval obecné podmínky manželství, které se nyní jak výrazně nezměnily s výjimkou přístupu k rozvodu. Rok 1923 přinesl další zákon, který upravoval pouze vzkazovou hranici pro manželství. Významnou změnou v osobním statutu přinesl rok 1929 a zákon č. 25. Další zákon byl schválen po zesti letech v důsledku společenských změn, a to v roce 1985. Zde byly zahrnuty nejvýznamnější změny, které se osobního postavení týkaly. Upravoval rozvod, opatrovnictví, případy polygamního manželství i minimální věk pro manželství. Těmto po 10 letech, ještě před vyhlášením dalšího a prozatím posledního zákona byla ožením tématem předmanželská smlouva, která se může týkat podmínek manželství. V roce 2000 byl vyhlášen zákon č. 1, který je s menšími dodatky platný dodnes. Tento zákon má několik příloh, ale i doplnění.

Toto téma jsem si vybrala z toho důvodu, abych se pokusila objasnit a více popíslávit manželství a jeho problematiku v islámských zemích, v mém konkrétním případě Egypta. Pokusila jsem se zjistit, zda se pozice žen v rámci manželského života vyvíjí, a pokud ano, tak jakým způsobem. Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, jak se manželství v Egyptě vyvíjelo v rámci jednotlivých zákonů a společenských změn. Nyní po napsání této práce mohu tvrdit, že osobní status v rámci všech zákonů prošel několika změnami, které se s odstupem času dají pokládat za pozitivní. Je možné pozorovat jednu z nejdůležitějších změn, kterou byl přístup k rozvodu zejména ze strany žen. Všechny podstatné věci, které se týkají manželství se postupem času změnily a dá se říci, že směrem ke zlepšení pozice ženy, a její uplatnění a dodržování zákonů je druhou stranou mince. Výrazně se zlepšila možnost žen požádat o rozvod, v případě polygamie také mohou požádat o rozvod, zvyšuje se horní hranice opatrovnictví u matky, která se stará o chlapce i dívku do 15 let. Kde je třeba jezt zabojovat. podle mě v jasnějším uspořádání finančních záležitostí po rozvodu, garanci výživného pro rozvedené ženy, stanovením lhůt rozvod, které podávají ženy, vyjasnění problematiky týkající se domácího násilí, které je sice možným důvodem k rozvodu, ale není jasné, co je v islámském právu považováno za násilí. Muž je i nadále nejdůležitějším článkem celé společnosti, ale je nutné dodat, že v důsledku společenského tlaku a aktivit žen je postavení žen lepší. Je nutné dodat, že v Egyptě i v ostatních islámských zemích je stále na čem pracovat, co se týče osobního postavení. Téma vývoj manželství v Egyptě je velmi rozsáhlým tématem. Po závěrečném shrnutí mé práce mohu říci, že vzala, co jsem zkoumala a chtěla v této práci jsem se dozvěděla. Stále zde zůstává několik otázek k řešení. Nashromážděné informace v této bakalářské práci mohou podle mého názoru pomoci k pochopení složité problematiky islámského rodinného práva a také mohou rozšířit informace.

V současné době stojí Egypt na prahu své nové historické etapy. Za úspěchem Muslimského bratrstva ve volbách stojí, že bylo několik let v opozici vůči bývalému egyptskému režimu. Do politiky se dostali jako nezávislí kandidáti, kteří si vybudovali vlastní politický aparát a na druhou

stranu si zachovali svou pozici. Jejich jasným programem je islám, který je jejich jistotou především díky tomu, že se před Egypťany nedá nijak změnit, obhajovat, jelikož je jasně stanovený. Evropanům by se mohlo zdát nesmyslné, že se Egypt vrhne do rukou září, kterou Evropané chápou především jako souhrn fyzických trestů. Pro Egypťany je září a systémem, který jim dává jasná pravidla ve všech oblastech života a to především v rodinném životě. Z tohoto usuzují, že Muslimské bratrstvo bude mít velkou popularitu, díky tomu, že lidem poskytuje sociální a společenskou jistotu. Ženy i nadále budou usilovat o posílení a zlepšení ekonomického, sociálního a politického odvětví, lepší rovnost životů, svobodu a sociální spravedlnost. Egyptské rodinné právo se od roku 1920, kdy vyzel první zákon neustále mění. Podle mého názoru vlivem arabského jara se rodinné právo bude nadále vyvíjet a ženy budou mít větší pravomoci, i když by se mohlo zdát, že Muslimské bratrstvo bude proti angažování žen do společenského života. Je nutné si však uvědomit, že Muslimské bratrstvo již není tak radikální, jako na svém začátku. Ženy se také budou snažit více angažovat v politice a usilují o demokratická práva a svobodu. Jejich snahy se také zaměřují na zrovnoprávnění v pracovní sféře, jelikož studované ženy na vysokých školách v práci vydávají méně peněz než muži. Ženám by se tyto snahy mohly podařit, v důsledku politických změn v Egyptě.

6 Seznam použité literatury a zdroj

Literatura:

ABDUL RAHMAN, Muhammad Saed. *Islam: Questions and Answers - Jurisprudence and Islamic Rulings: Transactions - Part 5*. United Kingdom: MSA Publication Limited, 2004. ISBN 1 86 179 080 5.

ARABI, Oussama. *Studies in Modern Islamic Law and Jurisprudence*. Netherlands: Kluwer Law International, 2001. ISBN 90-411-1660-5.

ESPOSITO, John L. a Natana J. DELONG-BAS. *Women in Muslim family law*. New York: Syracuse University Press, 2001. ISBN 0 81 56 2908 7.

FURNIER, Pascale. *Muslim marriage in Western courts: lost in transplantation*. England: Ashgate, 2010. ISBN 978-1-4094-0442-2.

GOLDSCHMIDT, Arthur. *A brief history of Egypt*. New York: Facts on File, 2008. ISBN 0 81 60 6672 8.

HANDLÍ OVÁ, Veronika. Islámský feminismus. Nevydaná Bakalá ská práce, Z U Plze , 2010

KORÁN, p eklad Hrbek, Ivan. Praha: Academia, 1972

CHAVAN, Nandini a Qutub Jehan KIDWAI. *Personal law reforms and gender empowerment: a debate on Uniform Civil Code*. Gurgaon: Hope India Publications, 2006. ISBN 81 7871 081 1.

IMBER, Colin. *Ebu's-su'ud: the Islamic legal tradition*. USA: Stanford Univeristy Press, 1997. ISBN 0804729271.

ISMAEL, Tereq Y. a Jacqueline S. ISMAEL. *Politics and government in the Middle East and North Africa*. Florida: Board of Regents, 1991. ISBN 0 8130 1043 8.

J. NASIR, Jamal. *The Islamic law of personal status*. London: Graham&Trotman, 1986. ISBN 1-85333-414-6.

JACKSON, Ashley. *The British Empire and the Second World War*. London: Hambledon Continuum, 2006. ISBN 1 85285 417 0.

JOSEPH, Saud a Afsaneh NAJMABADI. *Encyclopedia of Women & Islamic Cultures: Family, law, and politics*. Leiden: Brill, 2003. ISBN 9004 1281 8 2.

KROPÁ EK, Luboz. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyzehrad, 2011. ISBN 978-80-7021-925-6.

KUPPE, René a Richard POTZ. *Law and Anthropology*. Hague: Martinus Nijhoff Publishers, 1994. ISBN 0 7923 3142 7.

M. YOUNT, Kathryn; RASHAD, Hoda. *Family in the Middle East: ideational change in Egypt, Iran, and Tunisia*. New york : Routledge, 2008. Egypt. ISBN 0-203-89405-7.

MENDEL, Milož. *Islámská výzva*. Brno: Atlantis, 1994. ISBN: 80-7108-088-8

MORGAN, Robin. *Sisterhood is global: the international women's movement anthology*. New York: Feminist Press, 1996. ISBN 1-55861-160-6.

NA'IM, 'Abd Allah Ahmad. *Islamic family law in a changing world: a global resource book*. London: Zed Books, 2002. ISBN 1 84277 0926.

PERRY, Glenn. *The History of Egypt*. USA: Greenwood Press, 2004. ISBN 0-313-32264-3.

RUTHERFORD, Bruce K. *Egypt after Mubarak: Liberalism, Islam, and Democracy in the Arab World*. New Jersey: Princeton, 2010. s. 304. ISBN 978-0-691-13665-3.

Sbírka výrok proroka Muhammada. *Zahrady spravedlivých*: Praha: A.M.S. Trading, 2008. ISBN 978-80-902419-1-6

SINGER, Amy, Christoph K. NEUMANN a Selcuk Aksin SOMEL. *Untold histories of the Middle East: recovering voices from the 19th and 20th centuries*. New York: Routledge, 2011. ISBN 0-203-84536-6.

WELCHMAN, Lynn . *Women's rights and islamic family law: perspectives on reform*. USA : Zed books, 2004. Law no.25 of 1929: concerning certain matters of personal status. ISBN 1842270950.

Internetové zdroje:

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/01/2012121125958580264.html> (citováno dne 9.2.2012)

<http://www.egyptindependent.com/node/64770> (citováno dne 1.3.2012)

Human Rights Watch rozhovor s Nada Sha `zákazu, Káhira, 14. ervna 2004.

<http://www.guardian.co.uk/world/2000/feb/23/4> (citováno dne: 1.3.2012)

<http://www.jstor.org/stable/3107575> (citováno dne 1.3.2012)

http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/623875.stm (citováno dne 1.3.2012)

http://recherche-iedes.univ-paris1.fr/IMG/pdf/Divorce_in_Egypte_Published_Version.pdf (citováno dne 11.2.2012)

[http://recherche-iedes.univ-paris1.fr/IMG/pdf/Divorce in Egypte Published Version.pdf](http://recherche-iedes.univ-paris1.fr/IMG/pdf/Divorce_in_Egypte_Published_Version.pdf) (citováno dne 2.3.2012)

<http://weekly.ahram.org.eg/1999/462/women.htm> (citováno dne 5.3.2012)

7 Summary

This Bachelor paper is focused on development of Personal Status Law in Egypt. First historical situation in Egypt is shortly described. First Act that deals with Personal status was issued in 1920. Further Acts followed in the years: 1923, 1929, 1979, 1985 and 2000. Laws were authorized during the different historical periods and They absorbed important social changes. Second part of this paper describes particular laws and concentrated mainly on the important chances concerning marriage, divorce, polygamy, custody. Lastpart of my bachelor thesis concentrates on the main issues regarding family law in Egypt mainly marriage (minimal age, registration, wedding contract, polygamy). This part compares general statements of sharia with observed legislative statements following the Egyptian Family laws. The informations are completed by real cases showing the reality of contemporary Egyptian family law. Dealing with comparison of marriage life from shari'a and Egyptian law view and also with summary of every aspects of daily life (f.e. polygamy, minimal age for marriage, guardianship). I covered in my thesis current situation in Egyptian marriage. And I also described some of examples of divorces, which have been divorced since the last law from year 2000.